

УДК 316.774

Олена Анатоліївна ЛУК'ЯНИХІНА,

завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат економічних наук, доцент

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0326-9983>

Оксана Михайлівна РОЗАНОВА, начальник Конотопського міського управління праці та соціального захисту населення

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК СУЧАСНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Виклики сьогодення, зокрема «діджиталізація» (оцифровування – від англ. Digitalization) усіх сфер діяльності та як результат – перехід до нової формації розвитку людства – «інформаційного суспільства», потребують нової якості пошуку, аналізу, створення, трансформації та трансляції інформації як з метою розвитку світової спільноти, так і окремих країн.

Становлення інформаційного суспільства (ІС) – факт неминучий і необхідний. Втім масштабність такого явища, стрімкість його розвитку породжують певне відставання суспільної свідомості від тих змін, які вже відбулися або відбуваються.

Ідею становлення ІС було сформульовано наприкінці 60-х рр. ХХ-го століття японцями Ю. Хаяші та Й. Масудою (1). Питання переходу до ІС як концепції постіндустріального суспільства висвітлено у працях зарубіжних і вітчизняних дослідників, зокрема Д. Белла, Е. Тоффлера, Ж. Бодріяра, М. Кастельса, П. Друкера, Ф. Уебстера та інших (2-9).

Грунтуючись на доробках попередніх дослідників, враховуючи важливість «цифрових» трансформацій і виклики, що постають перед людством, визначимо основні сутнісні характеристики ІС з метою розуміння і розробки векторів суспільного розвитку:

1. Базисною характеристикою ІС є домінування переважно комерційної власності на знання та інформацію. При цьому власність окремої людини на знання та інформацію за своїми об'ємами вже не може конкурувати з масштабами корпоративної інтелектуальної власності.
2. Інтелектуальна власність (на інформацію та знання) набуває властивості товару на різних ринках, що може приносити надприбутки – виробництво науково-технологічної інформації та засобів інформаційного забезпечення.
3. У ІС все більшу роль в управлінні усіма сферами його життєдіяльності відіграє не тільки комерційний та державний, але й інформаційний менеджмент, де виробництво, розподіл, обмін і споживання інформації є ключовими важелями управлінської діяльності. Якщо в індустріальному суспільстві домінантною категорією був товар у класичному його розумінні, то у постіндустріальному – інформація, дані, знання, що набувають форми товару і стають як продуктом споживання, так і вагомим невичерпним фактором виробництва, який пов'язаний із його носієм – людиною.
4. У постіндустріальному (інформаційному) суспільстві приходить усвідомлення того, що інформація є не тільки «результатом відображення буття», а й те, що людський мозок, свідомість створюють нові знання (інформацію), що змінюють наше буття, тобто вона стає її рушійною силою. Інформація «матеріалізується», розвивається за своїми законами, що не завжди пов'язані з простим «віддзеркаленням» реальності.
5. Зміна суспільної парадигми від індустріального до інформаційного характеру призводить до трансформацій від цензури та різноманітних обмежень до відкритості, доступності та «свободи інформації».

«Свобода інформації» має багатовекторні перспективи. Так, Інтернет як світова мережа, може виконувати позитивні функції – забезпечувати доступ до великих масивів інформації, підвищувати оперативність пошуку релевантної інформації з відкритих джерел та зменшувати витрати на прийняття управлінських рішень, сприяти розвитку електронного бізнесу; підвищувати ефективність комунікацій, так і навпаки – сприяти поширенню негативної та

«фейкової» інформації, формуванню керованих інформаційних потоків з метою пропаганди і формування очікуваних реакцій та дій суспільства на певні події (революції, військові конфлікти, політичні процеси, вплив на бізнес-конкурентів тощо), розвитку кіберзлочинності та створенню загроз інформаційній безпеці.

6. Новим фактором розвитку стає «Штучний інтелект», про переваги та загрози якого точаться дискусії, складають фантастичні історії на кшталт «мирного атому» чи «ядерної палиці», характерні для радянських часів.

7. Процеси автоматизації, роботизації та інформатизації, крім підвищення ефективності виробництва, можуть мати і негативний ефект – спричиняти соціальні проблеми, зокрема безробіття, депресивні стани та певну дезорієнтацію щодо власного місця у суспільстві і системі економічних відносин. До робочої сили висуваються якісно нові вимоги щодо спроможності і якості продукування знань. При цьому формування необхідних компетентностей у наявних членів суспільства вимагає додаткових ресурсів і має високий ступінь інерційності щодо швидкості опанування нових знань, технологій, переробки масивів даних, а у певної категорії населення проявляється у неспроможності адаптуватися до цих змін.

8. Розвиток вище названих напрямків змінює структуру економіки у бік наукоємних галузей із використанням інформаційно-комунікаційних технологій, що спрямовані на виробництво знання та інтелектуальних продуктів. Відповідно висуваються нові вимоги до освітньої галузі і системи підготовки фахівців. Футуристичні прогнози щодо ринку праці містять передбачення про зникнення у майбутньому певних професій, зокрема через заміну людини штучним інтелектом і виникнення нових форм зайнятості.

Таким чином, незважаючи на заманливі позитивні зміни, що супроводжують розвиток ІС, науковій спільноті необхідно звернути увагу на можливі виклики та загрози майбутньому людства, що при цьому виникають. Державним управлінням, зважаючи на це, потрібно виважено підходити до

визначення стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку і своєчасно розробляти (оновлювати) правове підґрунтя цих процесів.

Список бібліографічних посилань:

1. Соловьёв В. Культура информационного общества : уч. пос. М. : Директ-Медиа, 2017. 276 с.
2. Білоусов О. С. Розвиток концепцій інформаційного суспільства: від формування теорії постіндустріалізму до сучасності. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 49. С.60-68. URL: [http://ito.vspu.net/ENK/Inf_Syspilstvo/sam_rob/1Sam_rob_/D0%A1_5/D0%A1_5_2/appol_2013_49_7%20\(1\).pdf](http://ito.vspu.net/ENK/Inf_Syspilstvo/sam_rob/1Sam_rob_/D0%A1_5/D0%A1_5_2/appol_2013_49_7%20(1).pdf).
3. Авксентьева Т. Г. Нові тенденції суспільного розвитку в інформаційну епоху: соціополітичний вектор. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. Серія : Питання політології. 2012. № 1007. вип. 20. С. 46-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPP_2012_1007_20_11.
4. Тоффлер Елвін Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила. / Перекладач: Наталка Бордукова. Харків : Акта, 2007. 688 с.
5. Бодрийяр Жан Фатальні стратегії / переклад з фр. Леоніда Кононовича. Львів : Кальварія, 2010. 192 с.
6. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / пер. с англ. ; под науч. ред. О. И. Шкаратана. М. : ГУ ВШЭ, 2000. 608 с.
7. Тоффлер Э. Третья волна. М. : ООО «Фирма "Изд-во АСТ»», 1999. 784 с.
8. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Пер. с англ. М.В. Арапова, Н.В. Малыхиной, под. ред. Е.Л. Вартановой. Москва, 2004. 400 с.
9. Сутність інформаційного забезпечення управління *Передове управління Front management*). [сайт]. URL: <http://www.frontmanagement.org/fomants-1499-1.html>.